

Kamu reformunun temel ilkeleri

Tuncay Özilhan

TÜSİAD, uzun süredir, devletimizin yurttaşlarına etkin ve verimli bir hizmet götürebilmesi ve piyasada düzenleyici görevini yerine getirebilmesi için köklü bir kamu reformunun gerçekleştirilmesinin gerekli olduğunu dile getirmektedir. Kamu reformu, bireylerin değişen ve çeşitlenen ihtiyaçlarına cevap vermek, ülkemizin Avrupa Birliği'ne entegrasyonunu ve demokratikleşme sürecimizi derinleştirmek açısından öncelikle ele alınması gereken bir konudur. Kamunun yeniden yapılandırılması, demokratikleşme perspektifi çerçevesinde devletin merkeziyetçi yapısından uzaklaşması ile de paralellik göstermektedir. Böylece yerel yönetimlere daha fazla yetki verilmesiyle sivil toplum ile devletin birbiriyle ilişkisinin yeniden tanımlanması devlet reformunun önemli bir ayağını oluştururken; kamu kurumlarının reforme edilmesi ve kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması –böylece kamunun yönetim kapasitesinin artırılması– diğer iki önemli ayağı oluşturmaktadır.

Kamu reformunun temel ilkeleri "saydamlık ve hesap verebilirlik", "liyakat", "idari kapasite ve verimlilik" ve "katılımcılık" olarak belirlenmeli ve hayata geçirilmelidir. Kamu reformu ilkelerinin hayata geçirilerek devletin daha iyi hizmet verme kapasitesinin geliştirilmesi için faydalanılabilecek temel araçlar ise "düzenleyici reformlar", "toplam kalite yönetimi" ve "e-devlet" olarak ortaya çıkmaktadır.

Küreselleşen dünyada devletlerin hizmet verme tekkellerinin kal(a)madığı, bunun yerine düzenleyici rollerinin ön plana çıktığı göz önüne alınması gereken bir olgudur. Devletin düzenleyici görevleri, rekabeti geliştirerek hizmet ve ürünlerin fiyatlarındaki düşüşler ile tüketiciye ciddi faydalar sağlar, maliyet yapılarındaki iyileşme ile yerel ve küresel pazarlarda avantaj yaratır. Hizmet alanında yaptığı katkıyla etkin

bir piyasa mekanizmasının toplum yararına hizmet vermesini sağlar, böylece piyasanın gelişmesine katkıda bulunur. Böylece etkin ve başarılı bir kamu reformunun vazgeçilmez bir aracı olarak "düzenleyici reformlar"; mevcut düzenleyicilerin ve uygulayıcı kurumların gözden geçirilmesi, düzeltilmesi, kalitesinin geliştirilmesi, ihtiyaç olmayanların kaldırılması, gerekli görülen alanlarda yenilerinin oluşturulması ve düzenleyicilerin hazırlık süreçlerinde sivil toplum kuruluşlarının katılımının sağlanması gibi çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Tüm bu süreç boyunca yurttaşların ekonomik ve sosyal refahına katkıda bulunma amacını gözeterek ve bu amaca hizmet eder şekilde düzenleyicilerin oluşturulması ve uygulama kapasitesinin geliştirilmesi zorunludur.

Kamu reformu için gerekli temel araçlardan Devlette Toplam Kalite Yönetimi, en genel ifadeyle, devlet kurumlarının tüm faaliyetlerinin sürekli olarak iyileştirilmesi ve tüm kamu çalışanlarının karar alma sürecine yurttaşlarla beraber aktif katılımıyla, kurum çalışanları ve yurttaşların en yüksek memnuniyetinin en az maliyetle elde edilmesidir.

Türkiye'nin etkin bir kamu reformunu hayata geçirebilmesinin bir aracı da devletin verdiği hizmetlerin eDevlet çatısı altında bilişim teknolojileriyle yurttaşların hizmetine sunulmasıdır. Gelişen teknolojilerle maliyetlerin düşürülmesi, böylece verilen hizmetlerin kalitesinin ve veriminin artırılması, ekonomik faydacılık açısından devletin asli görevlerini yerine getirebilme yetisindeki kapasiteyi arttıracaktır.

Bu çerçevede etkin bir kamu yönetimi için atılması gereken adımları şöyle sıralayabiliriz:

1. Sivil toplumun sadece fikrinin alınması değil, karar alma mekanizmalarına katkısıyla da reform sürecinin tartışılması, projelendirilmesi, hayata geçiril-

mesi ve denetlenmesi gereklidir.

2. Devlet dışı aktörlerin bu sürece katılabilmesi için gerekli yasal ve idari mekanizmaların oluşturulması önem taşımaktadır.

3. Reform sürecinin şeffaf yürütülmesi ve hesap verebilirlik ilkesi çerçevesinde programlanması gerekmektedir.

4. İdari kapasite ve verim artırıcı önlemler alınarak mevcut insan kaynağına yatırımlar özendirilmeli ve gerçekleştirilmelidir.

5. İnsan kaynağını liyakat ilkesi çerçevesinde değerlendiren bir kamu reformu süreci uygulamaya konulmalı, bir yandan atıl olduğu belirlenen kamu istihdamının azaltılması programına devam edilirken, diğer yandan aşırı istihdama yönelik personel azaltmaları sonucu doğan mağduriyeti gidermek üzere sosyal politika araçları ile gerekli önlemler alınmalıdır.

6. Kamu kurumlarında "Toplam Kalite Yönetimi"nin bir yönetim ilkesi olarak benimsenip uygulanması sağlanmalıdır.

7. Devlet, merkeziyetçi yapıdan uzaklaştırılmalı, yerel yönetimlere ağırlık verilmeli, ekonomik rasyonnellere uygun bir örgütlenmeye geçilmelidir.

8. Tüm süreç örgütlenirken yolsuzluk ile aktif mücadeleye programlarının sivil toplumun katılımıyla oluşturulması, uygulanması ve denetlenmesinin sağlanması ve yolsuzlukla mücadelenin bir devlet politikası olarak ele alınması gereklidir.

9. Kamu reformu çerçevesinde alınan tüm kararlarda, hazırlanan düzenleyicilerde ve gerçekleştirilen uygulamalarda, reformun ana amacı olan "yurttaşlara daha iyi hizmet veren bir devlet oluşturmak" ilkesinden sapılmamasına özen gösterilmelidir.

10. eAvrupa+ girişimi çerçevesinde Türkiye üzerine düşen taahhütleri yerine getirmeli, eDevlet uygulamaları yaygınlaştırılmalı, bu amaçla sivil toplumun tüm sürece her yönüyle katılımı sağlanmalıdır.

Bu noktada, hükümetimizin hazırladığı "Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı"nın, katılımcı ve paylaşımcı, girdi odaklı olmaktan sonuç ve hedef odaklı olmaya yönelik ve vatandaş odaklı hizmet anlayışıyla, kamu yönetiminde şeffaflığı, katılımcılığı, etkinliği

ve insan haklarına saygıyı esas alması yerindedir. Merkezi idare ile mahalli idareler arasında yetki ve görev paylaşımında, merkezi idarenin stratejik düzeyde etkinliği artırılırken, mahalli idarelerin operasyonel düzeyde esneklikleri ve kaynaklarının genişletilmesinin öngörülmesi de, yerel yönetim reformunun yolunu açmaktadır.

Ancak, kapsamlı bir kamu reformunu öngören bu tasarı gündeme getirilirken dikkate alınması gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Kamu reformu başlığı altında yapılacak çeşitli yasalardaki değişikliklerin, kendi aralarında uyumlu, bütüncül ve stratejik bir yaklaşım içerisinde ele alınması gereklidir. Bu nedenle, Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı ile yakından ilişkili diğer mevzuat değişikliklerinin (Anayasa, İl Özel İdaresi Kanunu, İl İdaresi ve Belediyelerin Görev, Yetki ve Kaynaklarına ve Mali Denkleştirmeye ilişkin mevzuat, Kamu Personel Rejimi mevzuatı vb.) de hazırlanması ve reformun bütünü üzerinde tartışmaların yapılması önemlidir. Bir diğer konu; tasarı ile merkezi idarenin taşra teşkilatlarının görev, yetki ve sorumluluklarını devralması öngörülen il özel idarelerinin ve yetki ve görevleri artacak belediyelerin birbirleriyle ve merkezi idareyle ilişkilerini etkin şekilde yürütmeleri için gerekli siyasi, idari ve teknik kapasiteye ulaşmalarına imkan sağlanmasıdır. Bu bakımdan, tasarıda yetki, kaynak ve sorumluluk paylaşımına ilişkin hükümler arasında bir öncelik sıralamasına ve kademeli olmaya gidilmesi yararlı olacaktır. Bu yaklaşım, tasarının denetim ile ilgili hükümlerinde de göz önünde bulundurulmalı ve Sayıştay'ın kurumsal kapasitesinin artırılmasına imkan verecek şekilde, teftiş kurullarının tümünün lağvedilmesi yerine kademeli geçiş düşünülmelidir.

Son olarak, reform sürecinin başarıya ulaşması için, kararlılık ve hız kadar, gerçekçilik ve güvenirlilik de önemlidir. Bu nedenle, kamu reformu gibi, kamu kesimini ve toplumu çok yakından ilgilendiren bir konuda, hükümet, reformun gerekçesi ve hedefleri konusunda kamuoyunu yaygın şekilde bilgilendirmeli, ikna etmeli, değişik toplum kesimlerinin reform ile ilgili arayış ve tartışmalara mümkün olan en geniş şekilde katılımı sağlanmalıdır.